

Polacy i rzeczy używane

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2020/21

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W dobie nie zrównoważonego konsumpcjonizmu, planowanego postarzania produktu (ang. planned obsolescence) oraz fast fashion jesteśmy nakłaniani do kupowania coraz większej liczby dóbr. Często zdarza się, że wymieniamy produkty nadające się jeszcze do użytku na ich nowsze modele. Co dzieje się wtedy z rzeczami, które mogłyby być jeszcze używane? W jednym z naszych sondaży postanowiliśmy zadać to pytanie Polakom¹. Interesowało nas nie tylko, co dzieje się z niepotrzebnymi rzeczami używanymi, ale także jaki stosunek ma do nich społeczeństwo.

CO ROBIMY ZE ZBĘDNYMI RZECZAMI UŻYWANYMI?

Zbędne rzeczy nadające się jeszcze do użytku trafiają najczęściej do Kościoła, PCK i innych organizacji charytatywnych (39%). Drugim najpopularniejszym rozwiązaniem jest oddanie ich rodzinie, znajomym lub sąsiadom (31%). Prawie co ósmy ankietowany (13%) przechowuje zbędne rzeczy nadające się do użytku, z uwagi na to, że mogą przydać się w przyszłości. Nieco mniej powszechne jest ich wyrzucanie (7%) lub sprzedaż (6%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (374) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

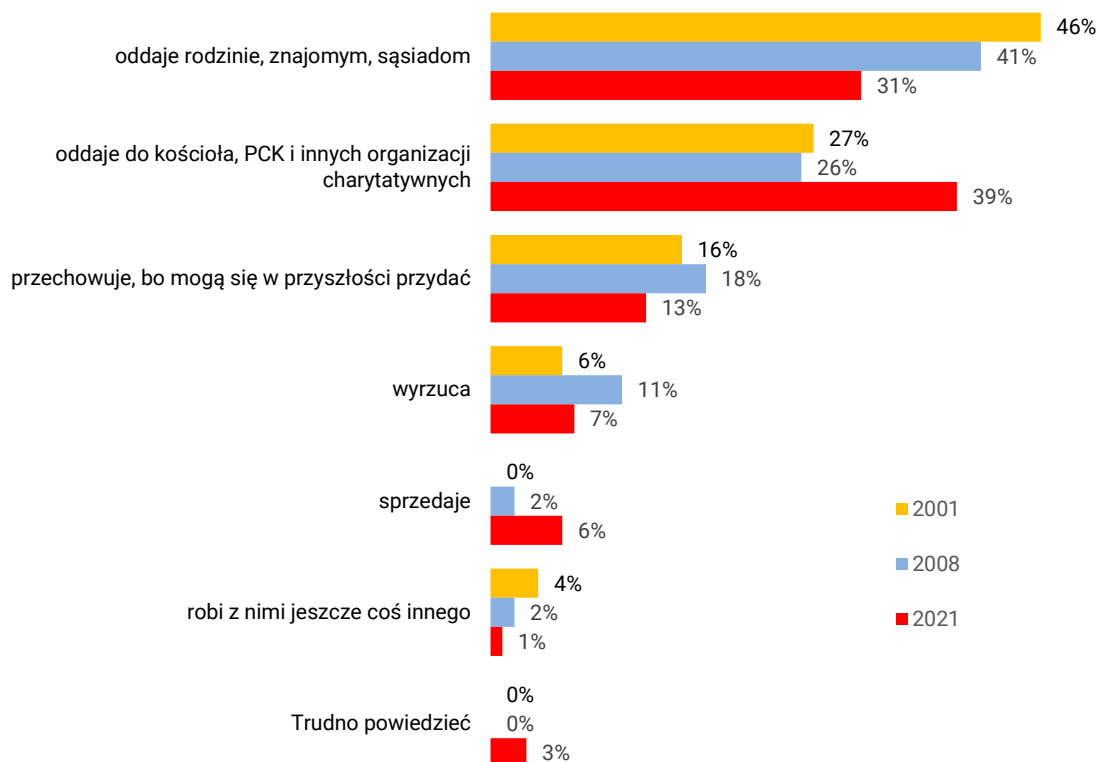
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 1 do 11 lipca 2021 roku na próbie liczącej 1166 osób (w tym: 67,7% metodą CAPI, 21,4% – CATI i 10,9% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Co najczęściej robi Pan(i) z rzeczami, które są zbędne w Pana(i) gospodarstwie domowym, a jeszcze nadają się do użytku? Czy te rzeczy Pan(i):

Od 2008 roku, kiedy ostatnio pytaliśmy Polaków o te kwestie, znacząco zmienił się sposób rozdysponowywania zbędnych rzeczy używanych². Zamiast oddawać je rodzinie i znajomym (spadek o 10 punktów procentowych), najczęściej wolimy przekazać je organizacjom charytatywnym lub Kościołowi (wzrost o 13 punktów). Istotnie wzrósł także odsetek osób sprzedających rzeczy używane (o 4 punkty procentowe). Chętniej nadajemy więc „drugie życie” przedmiotom używanym, zamiast je wyrzucać lub przechowywać, z nadzieją, że mogą przydać się w przyszłości.

Decyzje o losie rzeczy zbędnych, ale nadających się do użytku, są związane z cechami społeczno-demograficznymi Polaków. Respondenci, którzy najczęściej sprzedają takie przedmioty, to osoby w wieku 18–24 lata (20%), 25–34 lata (12%), z wyższym wykształceniem (9%) oraz zamieszkujące co najmniej półmilionowe miasta (11%). Z deklaracji wynika, że ankietowani przekazujący rzeczy używane Kościołowi, PCK lub innym organizacjom charytatywnym to ponadprzeciętnie często osoby

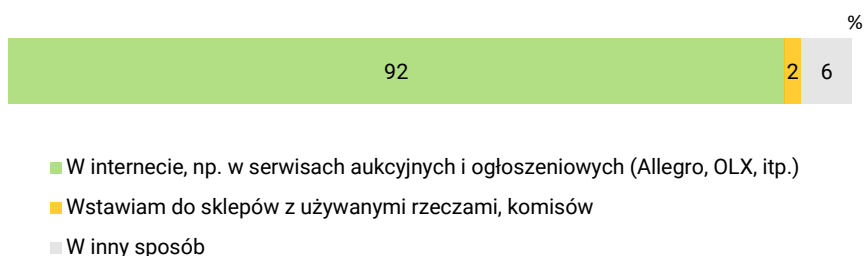
² Zob. komunikat CBOS: „Rzeczy używane”, lipiec 2008 (oprac. J. Szczepańska).

w wieku 55+, mieszkańcy miast poniżej 20 tys. mieszkańców (po 50%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym (47%) oraz emeryci (4,9%) i renciści (5,2%). Z kolei najchętniej rzeczy używane oddają rodzinie lub znajomym osoby z miast mających co najmniej 500 tys. mieszkańców (4,2%), w wieku 25-34 lata oraz z wykształceniem wyższym (po 4,1%).

Prawie wszyscy respondenci sprzedający rzeczy „z drugiej ręki” (92%) robią to w internecie poprzez strony typu Allegro, OLX itp. Niewielki odsetek Polaków decyduje się na wstawianie swoich rzeczy do sklepów i komisów (2%) lub inne rozwiązanie (6%).

CBOS

RYS. 2. W jaki sposób, gdzie, Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego sprzedaje rzeczy używane?
(N=70)

Do najczęściej sprzedawanych lub oddawanych rzeczy używanych należą odzież i obuwie (92%). W dalszej kolejności są to meble oraz inne elementy wyposażenia i wystroju wnętrza (30%). Co czwarty respondent (26%) sprzedaje lub oddaje zbędne zabawki lub inne artykuły dziecięce, a co piąty – sprzęt AGD i RTV (22%) lub książki (19%). Do rzeczy sprzedawanych najrzadziej należą: sprzęt sportowy (6%), narzędzia, płyty z filmami lub muzyką (po 5%) i artykuły motoryzacyjne (4%). Mężczyźni częściej niż kobiety oddają lub sprzedają sprzęt AGD i RTV (29% wobec 16%), narzędzia (8% wobec 2%), meble oraz inne elementy wyposażenia domu (34% wobec 27%). Kobiety z kolei w większym stopniu sprzedają odzież i obuwie (97% wobec 86%).

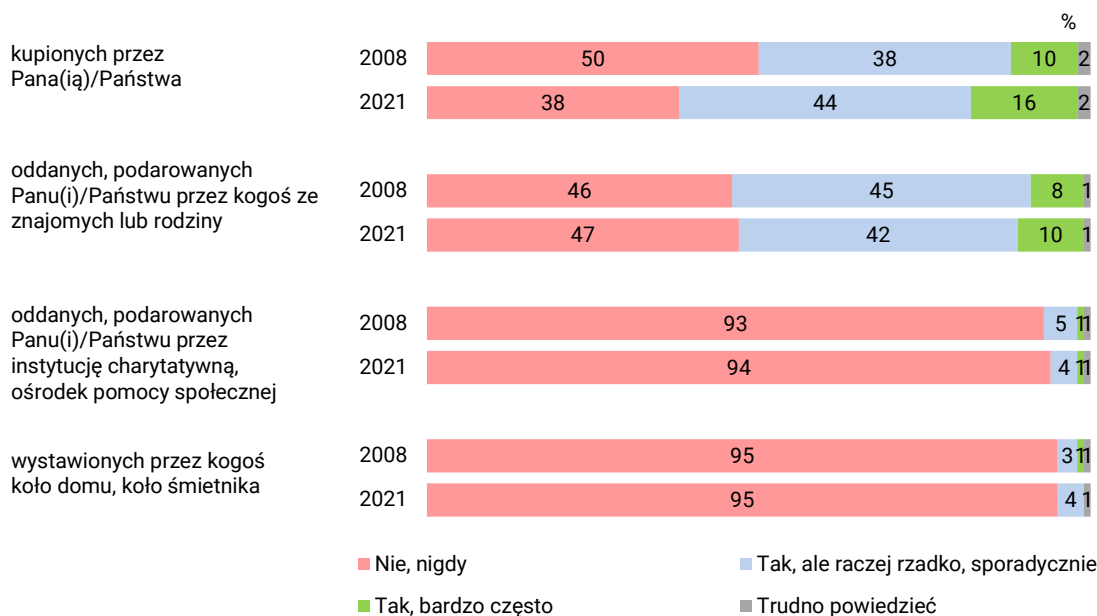
RYS. 3. Jakiego typu rzeczy Pan(i) sprzedaje lub oddaje?

KORZYSTANIE Z RZECZY UŻYWANYCH

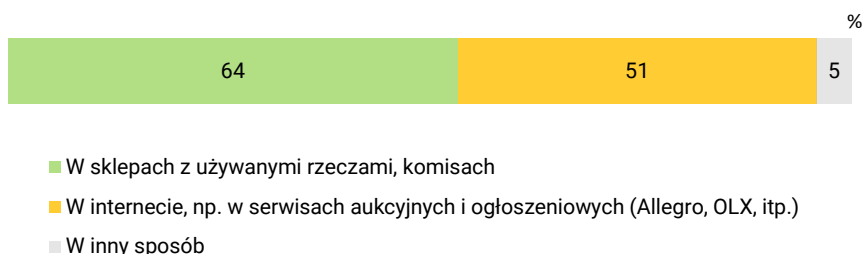
Ogółem ponad dwie trzecie badanych (70%) deklaruje, że zdarza się im korzystać z rzeczy używanych. Większość Polaków (60%) nabywa je samodzielnie. Oznacza to wzrost o 12 punktów procentowych w stosunku do 2008 roku. W tej grupie ponadprzeciętnie często występują osoby w wieku 18–24 lata (77%). Większość respondentów przyznaje się także do korzystania z rzeczy „z drugiej ręki” podarowanych im przez rodzinę i znajomych (52%, spadek o 1 punkt). Najczęściej są to osoby z gospodarstw domowych, w których dochód na osobę nie przekracza 999 zł (77%) oraz źle oceniające swoją sytuację materialną (60%). Respondenci nadal bardzo rzadko deklarują korzystanie z rzeczy używanych podarowanych im przez organizacje charytatywne lub ośrodki pomocy społecznej (5%), czy wystawionych przez innych ludzi koło domów lub śmietników (4%). Do grupy, która najczęściej korzysta z rzeczy używanych pochodzących z organizacji charytatywnych lub ośrodków pomocy społecznej, należą osoby, które źle oceniają swoją sytuację materialną (21%), z wykształceniem podstawowym (12%), renciści (16%) oraz bezrobotni (17%).

RYS. 4. Czy w Pana(i) gospodarstwie domowym zdarza się korzystać z rzeczy używanych (np. mebli, ubrań):

Polacy kupujący rzeczy używane najczęściej nabywają je w sklepach lub komisach (64%), a także przez internet w serwisach aukcyjnych (51%). Ankietowani znacznie rzadziej wskazują inne sposoby kupowania rzeczy „z drugiej ręki” (5%) – zwykle jest to nabywanie na bazarach lub od znajomych. Wybór sposobu zakupu rzeczy używanych ściśle zależy od wieku respondentów. Osoby młodsze w wieku 18-24 lata i 25-34 lata dużo chętniej kupują rzeczy używane online (odpowiednio 70% i 73%) niż stacjonarnie (odpowiednio 45% i 48%). W przypadku osób starszych ta zależność wygląda odwrotnie. Ankietowani w wieku 55-64 lata i 65+ preferują zakup takich rzeczy w sklepach czy komisach (po 85%), a nie przez internet (odpowiednio 25% i 11%). Można zauważyć także korelację pomiędzy wykształceniem a sposobem zakupu rzeczy „z drugiej ręki”. Osoby lepiej wykształcone częściej dokonują zakupów online (69%) niż stacjonarnie (56%). Z kolei respondenci z wykształceniem podstawowym wolą zakupy w sklepach lub komisach (77%) niż przez internet (33%).

RYS. 5. W jaki sposób, gdzie, kupowane są rzeczy używane? (N=673)

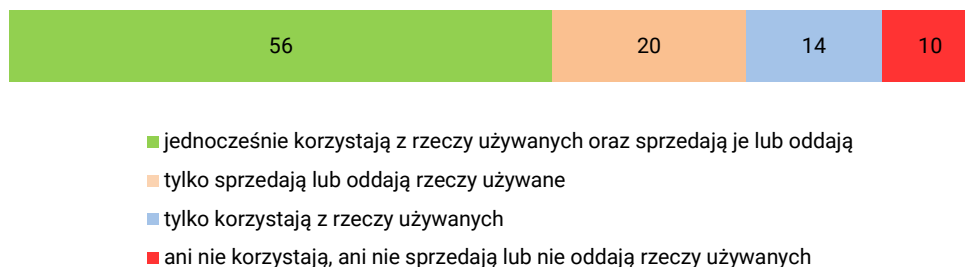
Do najczęściej wykorzystywanych przez Polaków rzeczy używanych, wg deklaracji, należą odzież i obuwie (73%), a także – w dalszej kolejności – meble oraz inne elementy wyposażenia i wystroju wnętrz (27%). W gospodarstwie domowym co piątego respondenta korzysta się z używanych książek (22%), a co ósmego – z artykułów dziecięcych i zabawek lub artykułów motoryzacyjnych (po 12%). Młodzi Polacy są grupą, która najczęściej wykorzystuje większość wymienionego asortymentu. Osoby w wieku 25–44 lata wyróżniają się w kategorii zabawki i inne artykuły dziecięce (22%). Respondenci zamieszkujący co najmniej półmilionowe miasta częściej korzystają z używanego sprzętu AGD i RTV (28%) niż mieszkańcy mniejszych miast. Polacy z wyższym wykształceniem ponadprzeciętnie często korzystają z używanych książek (40%), ze sprzętu elektronicznego (19%), sportowego oraz artykułów motoryzacyjnych (po 12%). Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym częściej niż inni kupują używane narzędzia (17%).

RYS. 6. Z jakiego typu rzeczy używanych korzysta się w Pana(i) gospodarstwie domowym?

Biorąc pod uwagę deklaracje ankietowanych dotyczące z jednej strony sprzedaży i oddawania, a z drugiej korzystania z rzeczy używanych, podzieliliśmy ich na cztery kategorie. Pierwszą i największą grupę (56%) stanowią osoby jednocześnie korzystające z rzeczy używanych oraz je sprzedające lub oddające rodzinie, znajomym albo organizacjom charytatywnym. Częściej niż przeciętnie są to kobiety (60%), osoby z wyższym wykształceniem (66%), pracownicy administracji biurowej (71%) oraz kadra kierownicza (70%). Do drugiej grupy należą osoby, które nie korzystają, tylko pozbywają się niepotrzebnych rzeczy używanych przekazując je innym lub sprzedając (20%). Ankietowani, którzy dobrze oceniają swoją sytuację materialną (22%), robią to dwa razy częściej niż oceniający ją źle (11%). Do trzeciej grupy zaliczyliśmy ankietowanych, którzy tylko korzystają z rzeczy używanych, bez nadawania im „drugiego życia” (14%). Najczęściej są to mężczyźni (18%), osoby z wykształceniem podstawowym (23%), uczniowie i studenci (31%) oraz bezrobotni (23%). Czwartą, najmniejszą, grupę stanowią badani, którzy ani nie korzystają, ani nie sprzedają lub nie oddają rzeczy używanych (10%).

RYS. 7. Odsetki respondentów, którzy, wg deklaracji:

STOSUNEK DO KORZYSTANIA Z RZECZY UŻYWANYCH

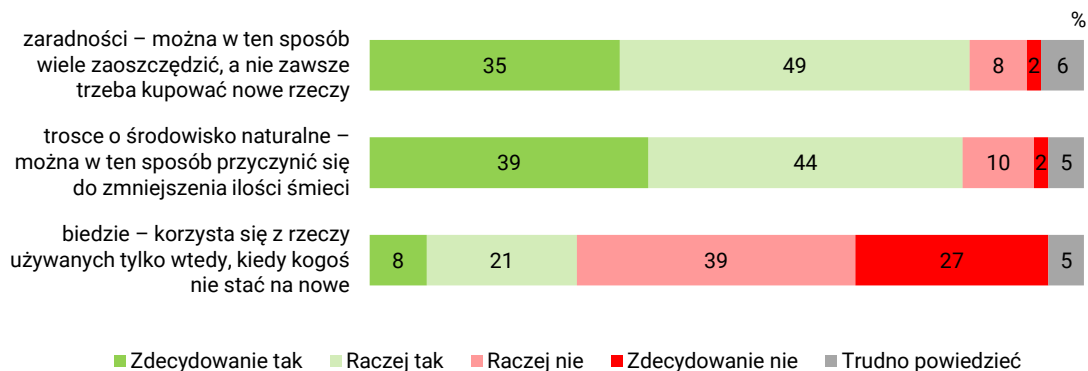
Poza kwestiami dotyczącymi rodzaju rzeczy używanych oraz sposobu ich pozyskiwania, zapytaliśmy respondentów o to, z czego wynika wykorzystywanie rzeczy używanych niepotrzebnych już komuś innemu.

Od 2008 roku sposób myślenia Polaków o korzystaniu z przedmiotów „z drugiej ręki” całkowicie się zmienił. Odsetek badanych postrzegających wykorzystanie rzeczy używanych jako przejaw biedy drastycznie zmalał (z 69% do 29%). Taka opinia jest wyrażana głównie przez emerytów (35%), rencistów (40%) oraz osoby z wykształceniem podstawowym (42%) lub źle oceniające swoją sytuację materialną (49%). Od 2008 roku upowszechniło się zaś przekonanie, że wykorzystywanie rzeczy używanych jest przejawem troski o środowisko (wzrost o 18 punktów, z 65% do 83%). Umocnił się zarazem pogląd, że korzystanie z rzeczy „z drugiej ręki” świadczy o zaradności (84%, wzrost o 8 punktów). Takie opinie wyraźnie dominują we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych.

Sprawdziliśmy także korelacje między różnymi opiniami na temat korzystania z rzeczy „z drugiej ręki”. Bardzo rzadko (20%) ankietowani twierdzą, że wykorzystywanie rzeczy używanych może być jednocześnie świadectwem zaradności, troski o środowisko naturalne i biedy. Większość z nich (76%) jest zgodna co do tego, że zaradność i troska o środowisko mogą być jednocześnie motywami kierującymi osobami korzystającymi z rzeczy używanych. Jednak tylko niewielka ich część postrzegала to zjawisko jako jednocześnie świadectwo zaradności i biedy (23%) lub troski o środowisko i biedy (22%).

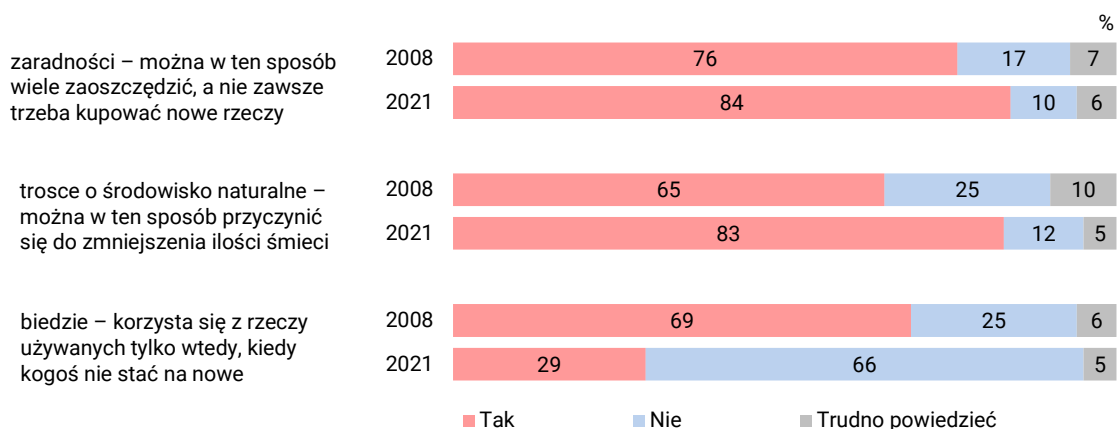
CBOS

RYS. 8. Czy, Pana(i) zdaniem, wykorzystywanie rzeczy używanych i niepotrzebnych już komuś innemu (np. mebli, ubrań) świadczy o:

CBOS

RYS. 9. Czy, Pana(i) zdaniem, wykorzystywanie rzeczy używanych i niepotrzebnych już komuś innemu (np. mebli, ubrań) świadczy o:

Zsumowane odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak” – Tak

Zsumowane odpowiedzi „Zdecydowanie nie” i „Raczej nie” – Nie

Można także zaobserwować zależność między korzystaniem, sprzedawaniem i oddawaniem rzeczy używanych a stosunkiem do nich. Osoby, które sprzedają lub oddają oraz wykorzystują rzeczy „z drugiej ręki”, są przekonane, że jest to świadectwem zaradności (91%) lub troski o środowisko (90%). W większości odrzucają oni pogląd, że motywem takiego działania jest bieda (75%). Z kolei Polacy, którzy ani nie korzystają, ani nie oddają lub nie sprzedają rzeczy używanych, twierdzą zupełnie inaczej. W tej grupie rzadziej niż przeciętnie występuje pogląd, że korzystanie z rzeczy używanych to przejaw zaradności (57%), czy troski o środowisko (55%), a częściej niż przeciętnie wyrażana jest opinia, że jest to oznaka biedy (47%).

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, wykorzystywanie rzeczy używanych i niepotrzebnych już komuś innemu (np. mebli, ubrań) świadczy o:		Postrzeganie wykorzystywania rzeczy używanych przez osoby, które:			
		jednocześnie korzystają z rzeczy używanych oraz sprzedają je lub oddają	tylko sprzedają lub oddają rzeczy używane	tylko korzystają z rzeczy używanych	ani nie korzystają, ani nie sprzedają lub nie oddają rzeczy używanych
		w procentach			
zaradności – można w ten sposób wiele zaoszczędzić, a nie zawsze trzeba kupować nowe rzeczy	Tak	91	78	86	57
	Nie	6	13	8	24
	Trudno powiedzieć	3	9	6	19
troszce o środowisko naturalne – można w ten sposób przyczynić się do zmniejszenia ilości śmieci	Tak	90	76	82	55
	Nie	7	16	11	28
	Trudno powiedzieć	3	8	7	17
biedzie – korzysta się z rzeczy używanych tylko wtedy, kiedy kogoś nie stać na nowe	Tak	22	35	31	47
	Nie	75	57	65	38
	Trudno powiedzieć	3	8	4	15

Zsumowane odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak” – Tak
 Zsumowane odpowiedzi „Zdecydowanie nie” i „Raczej nie” – Nie

W ciągu ostatnich trzynastu lat zmieniło się postrzeganie korzystania z rzeczy używanych. Dzisiaj nie myślimy już o tym w kategoriach biedy, a bardziej widzimy w tym oznakę zaradności lub troski o środowisko. Poglądy na temat wykorzystywania przedmiotów „z drugiej ręki” są silnie powiązane z tym, czy sami z nich korzystamy, oddajemy bądź sprzedajemy.

Coraz więcej Polaków przyznaje też, że korzysta z rzeczy używanych. Najczęściej są one kupowane przez internet lub otrzymywane od rodziny i znajomych. Od 2008 roku znacząco wzrósł odsetek osób oddających zbędne rzeczy używane organizacjom charytatywnym. Popularna stała się także ich sprzedaż w internecie.

Opracował

Bartosz Kaliszewski